

ВІДГУК

**офіційного опонента на дисертацію Вербицької Христини Іванівни
«Проблема державотворення в друкованих мас-медіа Івано-
Франківської області», подану на здобуття наукового ступеня кандидата
наук із соціальних комунікації за спеціальністю
27.00.01 – теорія та історія соціальних комунікацій**

Україна знаходиться у складній геополітичній ситуації. З одного боку, вона на хвилі патріотизму, з іншого – на межі національного колапсу. Медіа зарубіжних країн проводять потужні пропагандистські акції для нівелювання значення України як держави. Тому виникає нагальна потреба з'ясувати, яким чином регіональні медіа виступають запобіжником таким агітаційним діям, а часом і діють на випередження. Власне, дисертаційне дослідження Х. Вербицької розглядає місцеву пресу як «фокус висвітлення найбільш болючих та цікавих проблем, які є актуальними для місцевої аудиторії» (с. 3).

Проблема, порушена дослідницею, є вкрай складною й неоднозначною. Це викликано вузькими рамками предметної та об'єктної бази, що не дає змогу узагальнити висновки на загальноукраїнському рівні. Проте саме ця «вузькість» має головний аспект переваги, озвучений дисертанткою: «аналізовані видання виходять у тому регіоні, суспільно-політична ситуація якого є знайомою дослідниці» (с. 4). Тобто, дисертантка має можливість аналізувати й оцінювати медіа не тільки як зовнішній спостерігач; вона занурена в соціально-політичну ситуацію регіону, що дає додаткові бонуси аналітичного осмислення дійсності.

Дисертаційне дослідження безпосередньо здійснене в межах комплексної науково-дослідної теми «Журналістська етика» (номер державної реєстрації 0108U008428) кафедр теорії і методики журналістської творчості та реклами і мови ЗМІ факультету журналістики Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка Степана Дем'янчука (м. Рівне), здобувачкою якого є авторка дисертації.

Високий рівень аналітичного осмислення опрацьованого теоретичного й емпіричного матеріалів дав можливість Х. Вербицькій чітко сформулювати основні акценти актуальності дослідження. У наслідок внутрішнього занурення в медійні і соціально-політичні проблеми регіону Х. Вербицька виділила чотири глобальних акценти актуальності.

Приємно вразив науковий підхід дисертантки щодо визначення синонімії понять. Адже у тексті дисертації авторка послуговується різними словоформами. Зняття будь-яких питань щодо тлумачення того чи іншого терміну – це приклад, як потрібно працювати з ключовими термінами і поняттями дисертації.

Загалом, аналіз джерельної бази роботи, отриманого масиву емпіричного матеріалу, використання окремих методів дослідження дають підстави акцентувати на значному обсягові пошуково-аналітичної роботи, проведеної авторкою, що, у свою чергу, свідчить про ґрунтовність отриманих результатів, їх достовірність. Відзначу глибокий рівень наукової обізнаності дисертантки, що проявляється у виборі методології дослідження та в розумінні наукових підходів проведення емпіричних вивчень.

У дисертації чітко визначено мету та завдання дослідження, відповідно до яких логічно вибудовано структуру роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку аналізованих джерел, списку використаних джерел. Відповідно до поставлених завдань у роботі сформульовано обґрунтовані висновки, які засвідчують цілісність і завершеність дослідження.

Найбільш вагомими досягненнями здобувача є такі:

Вдалим є підхід до аналізу поняття «державотворення» у першому підрозділі. Дисертантка не захопилась теоретичними переписами, натомість вона виділила основні ознаки і властивості, якими далі послуговувалася під час експериментальних вивчень медійних матеріалів. При цьому Х. Вербицька зуміла передати всебічність поняття і не залишила недомовок. Вражає обширність бачення і перенесення державотворчих загальнонаукових

елементів у медіагалузь. Крім того, поняття державотворення крізь весь текст дисертації проходить дуально з медіа. Наприклад, на стор. 16 авторка зазначає: «До спільного у висвітленні проблематики державотворення можна віднести також те, що автори та редактори рідко піднімають власне питання державотворення, концепції розвитку української держави у майбутньому».

Не менш цінними є напрацювання Х. Вербицької щодо виділення, обґрунтування поняття патріотизму як складової частини процесів державотворення. При аналізі враховувалася низка аспектів, зокрема, рівень мови ворожнечі у текстах регіональних медіа для формування громадської думки про ті чи інші суспільно-політичні події та явища (с. 84). Дослідниця текст за текстом показує ті чи інші елементи виховання патріотизму на сторінках місцевої періодики. У цьому перелікові заслуговує на увагу різноплановість та розмаїтість тем з патріотичним налаштуванням. Вважаю, абсолютно логічним те, що основні тези цього підпункту знайшли своє публічне відображення у науковій статті «Патріотичний контекст публікацій обласних газет Івано-Франківщини». Таким чином, уся наукова спільнота може послуговуватися напрацюваннями авторки для ілюстрування політики патріотичного виховання на сторінках медіа. Важливо: автор послідовно промоніторила об'єми журналістських текстів. Це сприяє покращеному сприйняттю великої кількості зібраних і систематизованих даних.

Поєднання теоретичних та практичних моментів дозволило авторці трактувати проблеми державотворення з позиції предметних, інтонаційних, стилістичних, діалогічних та інших ознак. Також було визначено, який саме напрямок найчастіше обирають медіа для інформування громадськості щодо державотворчих тем. Зупинимось на окремих моментах дослідження.

Аналіз історії наукового вивчення проблем державотворення Христина Вербицька побудувала за двома напрямками: західні іноземні дослідження (наведені у прямій хронології за датами публікації) та українські. Зіставлення багатьох джерел дозволило зробити окремі висновки про відсутність належного наукового осмислення означеної теми як на регіональному, так і

на загальнонаціональному рівнях. При цьому було систематизовано увесь масив текстової журналістської інформації (а це 481 позиція) за такими ознаками: власне комунікативною, жанровою, психологічною.

Заслужовує на увагу систематизація пріоритетних тем у медіа Івано-Франківщини. Авторка слушно групує їх на поточні (підрозділ 3.1) та історичні (підрозділ 3.2). При цьому зазначає, що особливо актуальними є питання стратегії зовнішньої політики (с. 104), визначення ролі і місця України у світовій спільноті (с. 105), відносин з Росією (с. 106), євроінтеграції (с. 108-110). Не менш актуальними є теми внутрішнього державотворення, зокрема, питання парламентської коаліції, подолання кризи, державотворчої діяльності окремих політиків і політичних партій; формування належної законодавчої бази та інше. Теми, акцентовані й анотовані Х. Вербицькою, мають безумовну медійну актуальність не тільки в межах окремого регіону. Це стратегічно важливі напрямки, висвітлення яких допомагає формувати національну ідентичність та здійснювати патріотичне виховання.

Таким чином, дисертація Христини Вербицької направлена на коригування розуміння представлення державотворчої тематики у регіональних засобах масової інформації шляхом виявлення деяких ознак, що домінують та співіснують у контексті загального українського медіаландшафту.

Незважаючи на величезний науковий потенціал та безумовну цінність роботи, на жаль, дисертаційне дослідження має низку суперечливих чи дискусійних моментів, які потребують ґрунтовного уточнення зі сторони Христини Вербицької. Акцентуємо на деяких з них:

Потребує більш системного аналізу безпосередньо районна періодика. Зокрема, виникають питання щодо вибіркової широкої та вузької описовості того чи іншого медіа. Поясню на прикладі. Газета «Верховинські вісті» містить інформацію і про видавця, і про вихідні відомості, і коротко

анотуються матеріали державотворчої тематики. Натомість більша частина газет – просто назва з мінімальною кількістю описової інформації (Газета Яремчанської міської ради – «Яремчанський вісник» – виходила раз на тиждень на восьми сторінках) (с. 60). На нашу думку, у підрозділі «Загальна характеристика районної преси Івано-Франківщини у контексті державотворення» доцільно було би подати описово-статистичну інформацію у формі зведеної таблиці, що містить підпункти: назва; місто (селище); видавець; періодичність; наклад; обсяг; редактор; редакційний колектив. Робота тільки виграла б від іншої таблиці, що унаочнила інформаційний потенціал дисертації, а саме – зведеної таблиці з кількісними показниками журналістських матеріалів за оголошеною проблематикою в зазначених районних медіа. Таку таблицю можна було б оформити або в алфавітній послідовності, або в у послідовності за зменшенням кількості публікацій.

Тема дисертації звучить «Проблеми державотворення в друкованих мас-медіа Івано-Франківської області». Авторка відразу чітко і недвозначно пояснює, що мається на увазі під друкованими ЗМІ Івано-Франківської області: «сумарність усіх друкованих мас-медіа, які виходять в обласному центрі, в районних центрах, в містах обласного підпорядкування» (с. 4). Не менш чітко Х. Вербицька визначається із державотворчим контентом у цих медіа, представленим 481 позицією у Списку аналізованих джерел. Але після всієї цієї чіткості та однозначності стикаємося з проблемою: районна періодика. Чому? Із зазначених 481 позицій аналізованих матеріалів лише з десятків опублікованих у районних медіа. Зокрема, це позиції 131, 209, 370 «Вісті Калущини», 203 «Снятинська вежа», 221-222, 369 «Галицький кореспондент», 367 «Верховинські вісті» та декількох інших районних представників. Невже в районних газетах тема державотворення є настільки неактуальною, що деякі представники за аналізований період (а це – 5 років) не опублікували жодного матеріалу? Чи матеріали в цих виданнях є

настільки низькими за якістю, що не потрапили до вибірки? Але в такому випадку Х. Вербицькій потрібно було про це зазначити.

У дисертації не вистачає додатків, інфографічної та конкретної статистичної інформації. Поясню на кількох прикладах. «Хоча матеріалів, де присутній контекст державотворення, дуже багато, якісних публікацій, «від» і «до» присвячених цій проблематиці, дуже мало», «всі видання напрочуд велику увагу приділяють вшануванню важливих історичних подій» (висновки до 1 розділу, с. 64). Для дисертаційних досліджень категорії «дуже мало», «дуже багато», «напрочуд велика» є неприпустимі. Натомість повинні міститися конкретні дані, які дають можливість об'єктивно оцінити кількісні показники того чи іншого явища. У дисертації міститься чимало інформації, що дає описове уявлення про ті чи інші аспекти тематики державотворення, проте саме інфорграфіка показала би наочно спільне і відмінне, тенденційність, пріоритетність. Крім того, у додатках можна було розмістити копію деяких журналістських матеріалів, в яких найбільш вдало журналісти представили тематику. У цьому випадку не потрібно було б переписувати фрагменти статей (напр., стор. 75-76), а просто послатися на додаток.

Висловлені зауваження не знижують у цілому теоретичного та практичного значення поданої роботи, яка виконана на належному професійному рівні, є актуальним дослідженням, науковою працею, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати в контексті розвитку регіональних медіа.

Результати дослідження можуть використовуватися як теоретична та практична бази у подальших наукових розробках, в осмисленні досвіду питань державотворення у медіа, а також при викладанні дисциплін спеціальності 061 Журналістика галузі знань 06 Журналістика.

Акцентую на високому науковому рівні написання дисертаційної роботи. Текст написаний літературною науковою мовою, є легким для читання і зрозумілим.

Автореферат дисертації відтворює основні положення та висновки дисертаційної роботи. Основні положення й результати дослідження оприлюднено на 10 наукових конференціях, викладено у 7 наукових публікаціях, з яких 4 – статті в наукових фахових виданнях із соціальних комунікацій, одна стаття у закордонному виданні.

Отже, дисертація Вербицької Христини Іванівни “Проблема державотворення в друкованих мас-медіа Івано-Франківської області” є самостійним науковим дослідженням, що повністю відповідає вимогам пунктів 9, 11, 12, 13 “Порядку присудження наукових ступенів”, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567, зі змінами, внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України від 19.08.2015 р. № 656 та від 30.12.2015 р. № 1159, а її авторка заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата наук із соціальних комунікацій за спеціальністю 27.00.01 – теорія та історія соціальних комунікацій.

Офіційний опонент:

доктор наук із соціальних комунікацій, доцент,

професор кафедри соціальних комунікацій

Інституту журналістики Київського національного

університету імені Тараса Шевченка

Л.М. Городенко

